

Egyesült erővel jutottak be a parlamentbe

A kilencvenes évektől már három párt képviselte a magyarságot: a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom, az Együttélés és a Magyar Polgári Párt. Tíz éve a három pártot egyesítették, s így a választásokon bejutottak a parlamentbe. Csáky azt is elmondta, hogy politikailag nincsenek rossz helyzetben, mert csak az ő segítségükkel lehet koalíciót kialakítani. Beszámolt arról, hogy működnek magyar elemi és középiskolák is, de most már a magyar nyelvű egyetemi képzés is biztosított a komáromi Selye János Egyetemen. Ugyanakkor működik két magyar színház is, Komáromban és Kassán.

Az anyaország határain kívül élő magyar közösség létrehozott egy informális politikai testület Állandó értekezlet néven, ahol évente egyszer találkoznak a magyar pártok képviselői a magyarországi párok kivételével. Ugyanakkor a parlament magyar tagjai évente Budapestre látogatnak tapasztalatcserére. Emellett tartják a kapcsolatot a romániai RMDSZ-el, és fel akarják venni a kapcsolatot a nemrég alakult MPP-vel is. Elmondták: nincs diszkrimináció sem a politikában, sem a mindennapi életben. Persze vannak szélsőséges helyzetek, amikor magyart, romát vagy zsidót támadnak meg, de Szlovákiának jó diszkriminációellenes politikája van. Igaz megesik, hogy nem tudják megvalósítani. Csáky megemlítette a nemrég készült iskolai felmérést, amelyből kiderült, hogy a szlovák 14–15 éveseknek a magyar a legantipatikusabb nemzet.

Az elmúlt 18 évben semmit nem tudtak kiharcolni a kisebbségeknek, és a tapasztalatok azt bizonyítják, hogy nehezebb a kisebbségek kérdéskörét napirenden tartani a nemzetközi fórumokon.

Magyar rádió és tévéműsor

A Patria rádió magyar adásának szerkesztői az idei új programstruktúráról is beszéltek

Még mielőtt elkezdtünk volna gondolkodni azon, hogy mi járhatott azoknak a kamaszoknak a fejében, akik a magyarokat ítélték meg a legkevésbé szimpatikus nemzetnek, tovább indultunk a közszolgálati televízió székhelyére. A pozsonyi közszolgálati magyar televízió műsorának igazgatója, Gyebnár Klára mesélt nekünk a magyar nyelvű adás történetéről, amely

1983 óta létezik. 1989-ig hetente fél órát közvetítettek, amelyben a csehszlovák hírek magyar nyelvű hírösszefoglalóját sűrítették össze. Akkor még nem volt külön magyar szerkesztőség és a műsor inkább magyar szó volt, mint magyar témák feldolgozása – tudtuk meg az igazgatótól. '89-től kezdődően negyvenöt percre bővítették az adásidőt, majd rövid időn

belül újra 30 percre csökkent. A kisebbségi politika időszakos hullámzásával változott az adásidő is. Olyan időszak is volt, amikor szüneteltették a magyar nyelvű műsort, miután egy órára bővült a műsoridő. Az egyórás műsorban kevesebb volt a magyar vonatkozású téma, inkább a szlovák tévé lefordított híreiből állt össze. Utána az akkori magyar főszerkesztőt, Pék Zoltánt és a szerkesztőket elbocsátották. A választásokat követően új ember került a televízió élére és 1999-ben létrejött az első magyar független szerkesztőség. A magyar műsor történetében ez volt a legkedvezőbb korszak: szerkezetileg és anyagilag is önálló volt a magyar részleg. Napi ötperces hírműsorokat és hetente kétszer félórás magazinokat szerkesztettek. Azóta nem történt jelentősebb változás: jelenleg napi hétpercesek a hírműsorok, hetente egyszer közvetítenek magazinműsorokat és évente 13–14-szer pedig egyórás vitaműsort. Idén első alkalommal nyáron sem szünetelt a magyar adás, sőt még magazinműsorokkal is jelentkeztek. A pozsonyi székhelyen 3 szerkesztő, egy gyártásvezető és egy dramaturg dolgozik, de 2004-től együttműködnek tíz regionális televízióval is.

A magyar nyelvű közszolgálati rádiónál is jártunk. Both Enikő a Patria magyar adásának főszerkesztője mesélt munkájukról. Elmondta, hogy nyolcórás adásidejük van naponta, 10–18 óra között hétköznap és 7–15 óra között pedig hétvégén. Örömmel közölte azt is, hogy a magyar nyelvű műsor idén 80 éves. Megtudtuk: húsz rádiós dolgozik a magyar szerkesztőségben, mindenki minden témával foglalkozik. Változatos a műsor: van publicisztika, híradás, vallási, kulturális, irodalmi és oktatási műsor is. Idén július elsejétől szemléletváltás történt a rádiónál, megújult a programstruktúra is, mióta Both Enikő került a magyar adás élére. A lassúbb, kényelmesebb programoktól elmozdult az élő, interaktív műsorok irányába a mérleg.

Negyedik nap Somorjára utaztunk, hogy találkozzunk a Fórum Kisebbségkutató Intézet munkatársaival, Tóth Károllyal az intézmény igazgatójával, Öllös Lászlóval a vezetőtanács elnökével és Végh Lászlóval a Bibliotheca Hungarica igazgatójával. A Fórum Kisebbségkutató Intézet 1996-ban alakult, nonprofit intézményként. Alapítója a Fórum Alapítvány és a Katedra Alapítvány volt. Célja: Szlovákiában biztosítani a nemzeti és egyéb kisebbségek szakszerű kutatását, kultúrájuk írott és íratlan emlékeik dokumentálását könyvtárakban, adattárakban és elektronikus formában. Konferenciákat, szakmai megbeszéléseket szervez évente 8–10 alkalommal. Internetes adatbázisokat épít a szlovákiai településekről. Anyagi eszközeit pályázatok útján biztosítja. Az intézetnek jelenleg 23 alkalmazottja van, és tíz külső munkatárssal működik együtt, kutatásai során mintegy 40 kérdezőbiztossal van kapcsolatban Dél-Szlovákiában. Működteti a somorjai központjában található városi könyvtárat. Eddig 55 könyvet jelentetett meg, és 1999-től kiadja a *Fórum Társadalomtudományi Szemle* című negyedévente megjelenő magyar nyelvű tudományos folyóiratot. A kisebbségkutató intézetben működik egy jelenkutatási részleg, amely az 1989 utáni változásokkal foglalkozik, a változások gazdasági, szociológiai, demográfiai, kulturális, politikai, társadalomszerkezeti stb. aspektusaival. Működik egy etnológiai központ Komáromban, amelynek célja megteremteni a szlovákiai magyarság néprajzi kutatásának intézményes hátterét. Feladata a szlovákiai magyar népesség népi kultúrájának tudományos igényű néprajzi kutatása, az eredmények dokumentálása és közzététele. Ugyancsak Somorján van az interetnikus kutatások központja, amely Szlovákia nemzetiségeinek (a szlovákiai magyarokon kívül) és az interetnikus kapcsolatok vizsgálatával, elemzésével és dokumentálásával foglalkozik. Ugyanakkor létrehozták a Bibliotheca Hungaricat, a kisebbségkutató intézet magyar könyvtárát és adattárát, de működik még a somorjai székhelyen a Bibliotheca Etnologica, az etnológiai központ szakkönyvtára és a Bibliotheca Interethnica, a nemzetközi nemzetiségi szakkönyvtár.

A két önkormányzat együttműködése példaértékű

Másnap Komáromba utaztunk, ahol meglátogattuk a Selye János Egyetemet, a polgármesteri hivatalt és városnézésünk során ismerkedtünk a jellegzetes épületekkel, valamint a hatalmas komáromi erődítményrendszerrel. A Selye János Egyetemen óvopedagógia, tanító és tanárképző szak, gazdasági szak és teológia szak indult. Jelenleg 3000 diák vesz részt a képzésben. A tanárképző szakon angol, magyar, szlovák, német, történelem, matematika és katekizmus foglalkozó szakembereket képeznek ki. Egyelőre ezeket csak duplaszakok keretén belül lehet tanulni. A jelenlegi korszerű egyetemi épületet 2006-ban adták, addig a felsőfokú intézmény a város különböző épületeiben működött. Államilag támogatott tanintézmény, és a Bolognai rendszer szerint működik. Európai uniós pénzalapokra is pályáznak, nemrég sikerült megkapniuk egy 150 millió koronás támogatást, de a modern épület is EU-s pénzből épült. A magyar kormány is támogatja az egyetemet, és nagyon sok magyarországi vendégtanárunk is van.

Molnár Norbert főszerkesztő vezetésével „bevettük” Dégvény várát

Következő állomásunk a polgármesteri hivatal volt, ahol betekintést nyerhettünk a Duna-parti város életébe. A város 36-37 ezer lakójának 65 százaléka magyar, 30 százaléka szlovák, 5 százaléka pedig más nemzetiségű. A várost 25 tagú városvezetési testület és a polgármester irányítja. Hat magyar, öt szlovák, két vegyes óvoda és három magyar, három szlovák iskola működik a városban. De járási helyi és megyei közigazgatási intézmények, művelődési központ, városi idegenforgalmi vállalat és a városi vízművek is helyet kapnak. A város lakosságából 19 500 az aktív dolgozó, így a munkanélküliségi arány csupán 5 százalékos. Két nagy munkáltató cégnél dolgoznak az ott élők: az egyik egy német cipógyár, amely 1500 női alkalmazottat foglalkoztat, a másik pedig a hajógyár, ahol 1100-an dolgoznak. De működik egy bútorgyár, egy nyomda és több ipari vállalat is a városban, valamint egy ipari park a város közelében. Azzal a problémával is szembe kell nézniük, hogy a potenciális befektetők nehezebben telepednek le a városban, mert nem találnak munkaerőt.

A közös történelmi múlt és közös problémák összekötik a magyarországi és szlovákiai Komáromot. A két önkormányzat együttműködése példaértékű. Most két közös projektjük van: az egyik az erődrendszer hasznosítása, a másik pedig egy új Dunahíd megépítése. A Komáromban élő lakosság együttélése is harmonikus. A városvezetés szerint az ellentéteket

csak ott lehet szítani, ahol a nemzetek nem élnek együtt. A többféle kultúrára, többféle tapasztalatra épülő munka hatékonyabb és eredményesebb.

Szovjet laktanyaként használt erődítményrendszer

Városnézésünk utolsó állomásaként jutottunk el a komáromi várhoz, amit elég siralmas állapotban találtunk. A szovjet lőporraktárként használt épületet már sikerül felújítani, és egy berendezett kiállítás képeinek segítségével ismerkedhettünk a vár egykori rendeltetésével.

A komáromi erődrendszer részei egyrészt a történelmi Komárom két vára Szlovákiában, másrészt az ahhoz kapcsolódó erődök a Duna jobb oldalán, a mai magyarországi Komárom területén találhatóak. A történelmi Komárom helyén már a Római Birodalom idején, a Pannonia provinciához tartozó Brigetio városban stratégiai fontosságú erődítmény állt. A Duna bal partján (ma Komárom, Szlovákia), a Duna és Vág folyók közötti keskeny félszigetet a honfoglaló magyarok is védelmi célokra kiválóan alkalmas helyszínnek találták. Itt épült fel a középkori komáromi vár, majd az Öregvár, a török elleni küzdelmek fontos helyszíne. Az Öregvár nyugati bővítményét, elővédművét alkotta az 1664 után létesített Újvár, a császári csapatok jelentős támaszpontja, Bécs előretolt bástyája. A 1848–49-es szabadságharc kiemelkedő eseménye volt az Óvár és Újvár hősi védelme és a három komáromi csata. Ezt követően a Duna két partján a Habsburg Birodalom legerősebb katonai erődrendszere épült ki, amely 200 ezer fős hadsereg befogadására is alkalmas volt. Az erődrendszer a 20. századra elvesztette stratégiai jelentőségét. 1945–1991 között a magyarországi oldalon a monostori erőd szovjet fegyverraktárként, a szlovákiai oldal várai pedig szovjet laktanyaként szolgáltak. A szovjet hadsereg teljesen tönkretette az erődöt, lepusztult szobákat, folyósokat, néhol rendkívül primitív „freskókat” hagyva maga után.

Az utolsó nap a kikapcsolódásé volt: délelőtt apró ajándék beszerző útra indulhattak csoportunk tagjai, hogy mégse térjenek haza valami jellegzetes szlovák ajándék nélkül. Volt aki beérte a tipikus Unicum-szerű Becherovkával, de akadt olyan is, aki rendületlenül magyar könyvesboltot keresett, hogy szlovákiai magyar szerző könyvével térhessen haza, de nem járt szerencsével. Azért mindenkinek sikerült megfelelő ajándékot találnia szerettei számára, így délután elégedetten indulhatott Dévénybe, megtekinteni a gyönyörű panorámát a vármaradvány tetejéről.

Dévény vára – a nyugalom és feltöltődés helyszíne

Somorján is az Új Szót szemléztük

A közigazgatásilag Pozsonyhoz tartozó Dévény vára, amely a Duna és a Morva összefolyásánál, egy hatalmas sziklaszirten áll, ritka lenyűgöző látványt nyújtó dominánsa a tájnak. Szabálytalan alaprajza a várszikla alakjához illeszkedik. A vár területére a nyugati Morva kapun lehet bejutni. A félkör alakú bástyapárral védett kőkaput a 15. században, egy korábbi, nagymorvakori erődíjfalon építették fel. Néhány méterrel a kapu mögött, a gyalogjárótól jobbra található egy római

korból származó, értékes régészeti műemlék. A 4. századból származó, kőből készült építmény romjainak alaprajza antik sírhelyre emlékeztet.

A várdomb hátán a gyalogút kettéágazik. A baloldali elágazás ahhoz a helyhez vezet, ahol a 9. században nagymorva templom állt. A gyalogút jobboldali elágazása a középkori vár középső és felső részének konzervált romjaihoz vezet. A 15. század első felében kétemeletes gótikus palotát építettek itt. Ez a 16. században egy reneszánsz palotával és új erődítménnyel bővült.

A középső vár udvarán található 55 m mély várkút keletkezése abba az időszakba nyúlik vissza, amikor a vár tulajdonosa a Garay család volt. A kút melletti kilátóteraszról a Dunára és az osztrák Braunsberg hegycsúcsra nyílik kilátás. A Duna és a Morva folyó kétszínű vizű összefolyásánál a gyönyörű tájból kimagasló egy bástyaoromzatú, elegáns, karcsú torony. A monda szerint Apácatoronynak nevezték el. Annak, aki menekülni akar a nagyváros zajától és forgatagától, tökéletes kirándulóhely. A csend és bámulatos kilátás feltölti a hétköznapiok szürkesége elől menekülő fáradt vándort.

Egy hét alatt egy kicsit mindenbe belekóstoltunk: kultúrába, politikába, kisebbségi sajtóba. Találkoztunk fontos és kevésbé fontos emberekkel. Barátságot kötöttünk más országok kisebbségi újságíróival, mindannyian rácsodálkoztunk a finnországi svéd kisebbség szerencsés helyzetére, megkóstoltunk jellegzetes magyar és szlovák ételeket, a csoportképekről mindig mosolygó arcok köszönnek vissza ránk, mert nagyon jól éreztük magunkat. A búcsú pillanatában optimistán csak ennyit tudtunk mondani: Viszlát jövőben!

DÉZSI ILDIKÓ